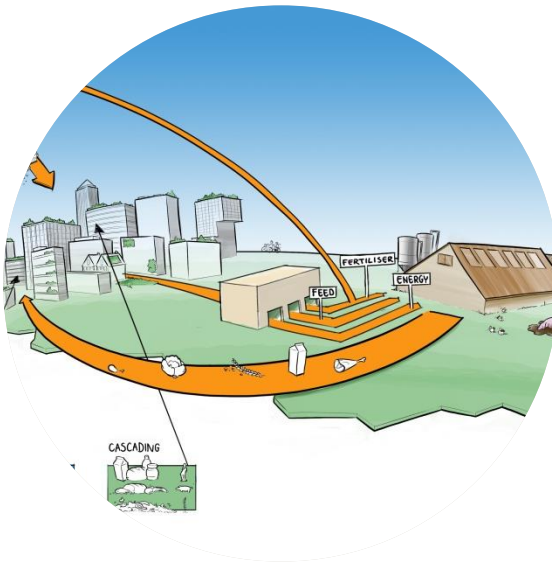

Onderzoek aan circulaire nutriënten voor plant en dier: waar liggen de uitdagingen in ons voedselsysteem?

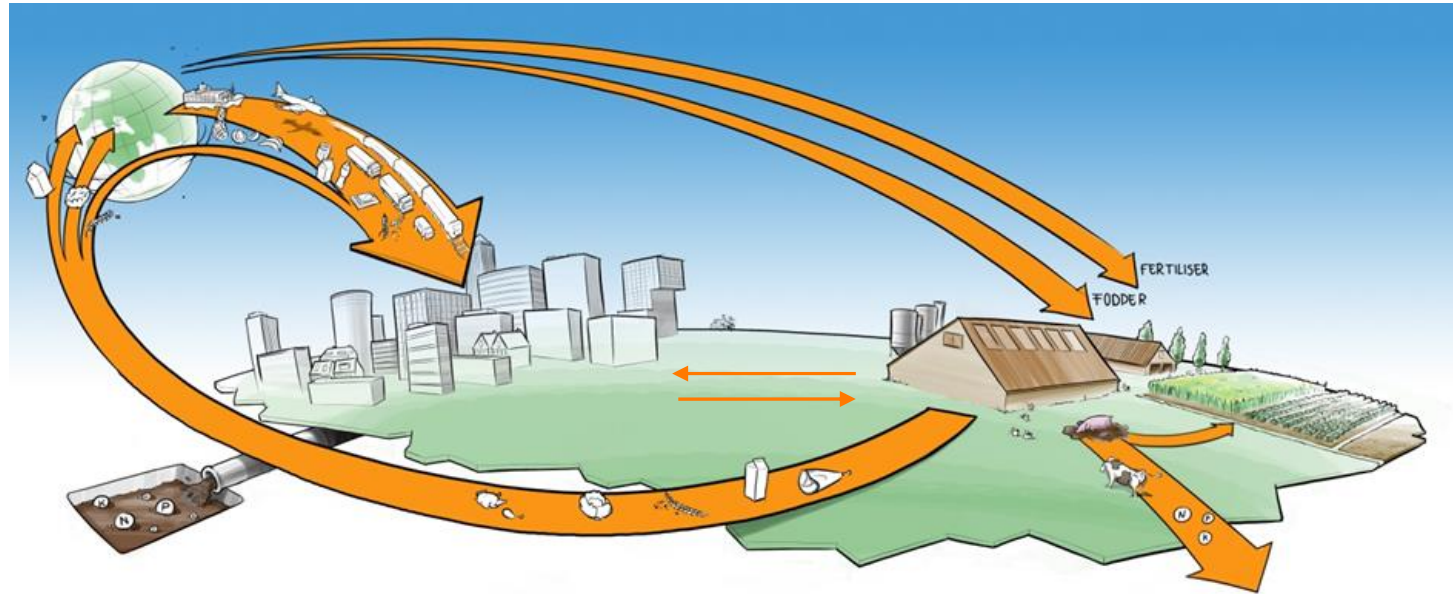
Wim van Dijk & Rommie van der Weide
Wageningen University & Research

Inhoud

- Hoe zit het met de circulariteit van nutriënten in NL?
- Hoe kunnen we deze verbeteren?
- Aan welke oplossingsrichtingen wordt nu onderzoek gedaan?
- Welke uitdagingen nu en verder?

Nutrienten stromen voedselsysteem, **NL** huidig

Kenmerken:

- Producten via wereldmarkt
- Import kunstmest
- Import veevoer
- Export mest
- Te hoge NP-emissies
- Verbranding zuiveringsslib

Lineair systeem

Mineralen Nederland 2017

	N (* 10 ⁶ kg)	P (* 10 ⁶ kg)	K (* 10 ⁶ kg)
Dierlijke mest productie	453	73	375
NPK-gebruik			
Dierlijke mest	372	53	305
Kunstmest	238	5	24
Overig	17	3	11
RWZI	93	13	25

The diagram illustrates the nitrogen (N) cycle. It shows that the total nitrogen available from animal manure production (453) and NPK use (81) is 534. This total is then distributed into animal manure (372) and other sources (93). The animal manure (372) is further divided into animal manure (372) and artificial fertilizer (238). The artificial fertilizer (238) is then recovered in the RWZI (93).

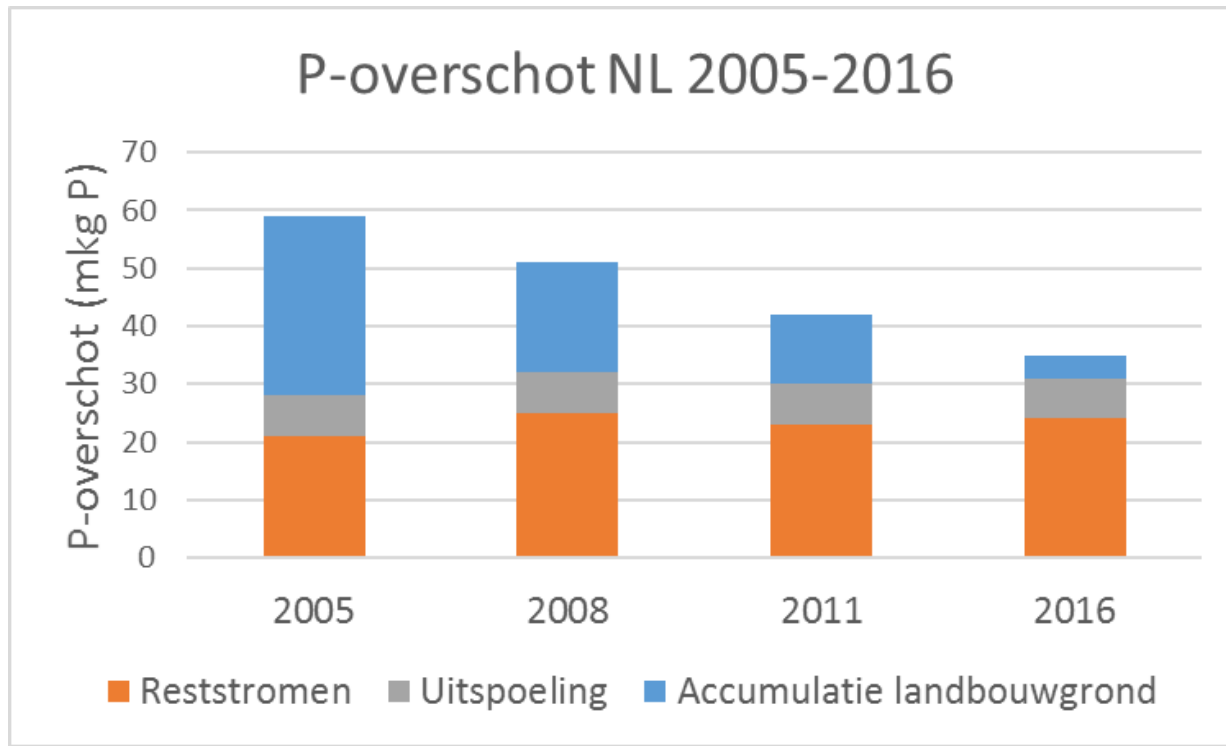
P balans Nederland 2016

10^6 kg P

	In	Uit
Kunstmest	4	
Veevoer	54	
Voedsel	33	41
Non-food	3	4
Mest		18
Afval		2
<i>Totaal</i>	94	63
Overschot <i>(milieu, reststromen, accum. landbouwgrond)</i>		31

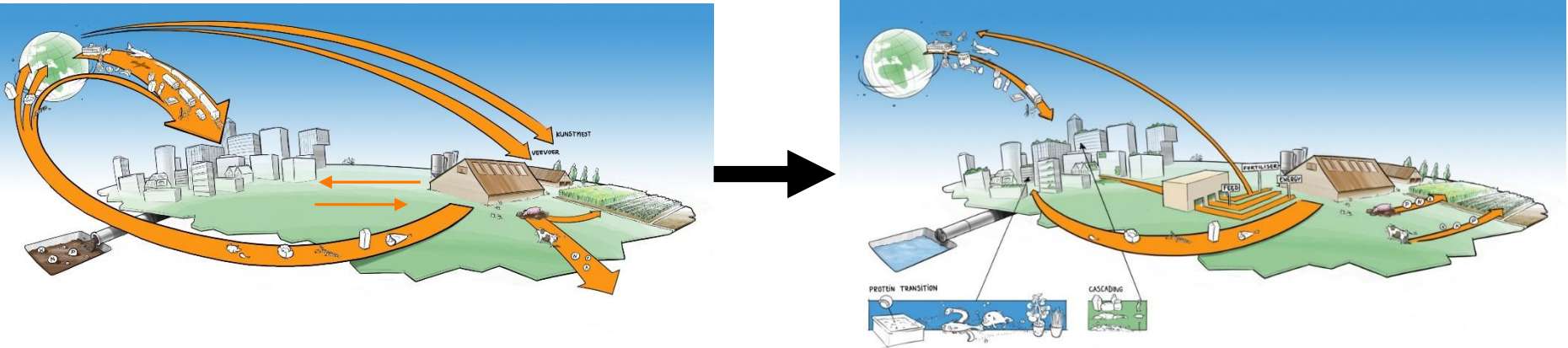
Van Middelkoop et al., 2019 (in voorbereiding)

Verloop P-overschot NL

- Sterke daling accumulatie landbouwgrond
- Nog grote stappen te zetten bij benutting reststromen

Transitie nodig

Huidig systeem niet volhoudbaar:

- Voorraden zijn eindig (o.a. P)
- Productie kost veel energie (N)

Lineair → Circulair

- Vermindering verliezen → hogere efficiency nutriënten
- Recycling van nutriënten (reststromen)
- Lokale voedselproductie

Case studie Almere

Scenario	Lokale voedselproductie	P recycling
Current	Limited, 5%	Limited (compost of kitchen waste)
Self-sufficient	Max, except for exotic products	Limited and Max (90% of P in waste)

- Behoeftte landbouwgrond
- P-stromen

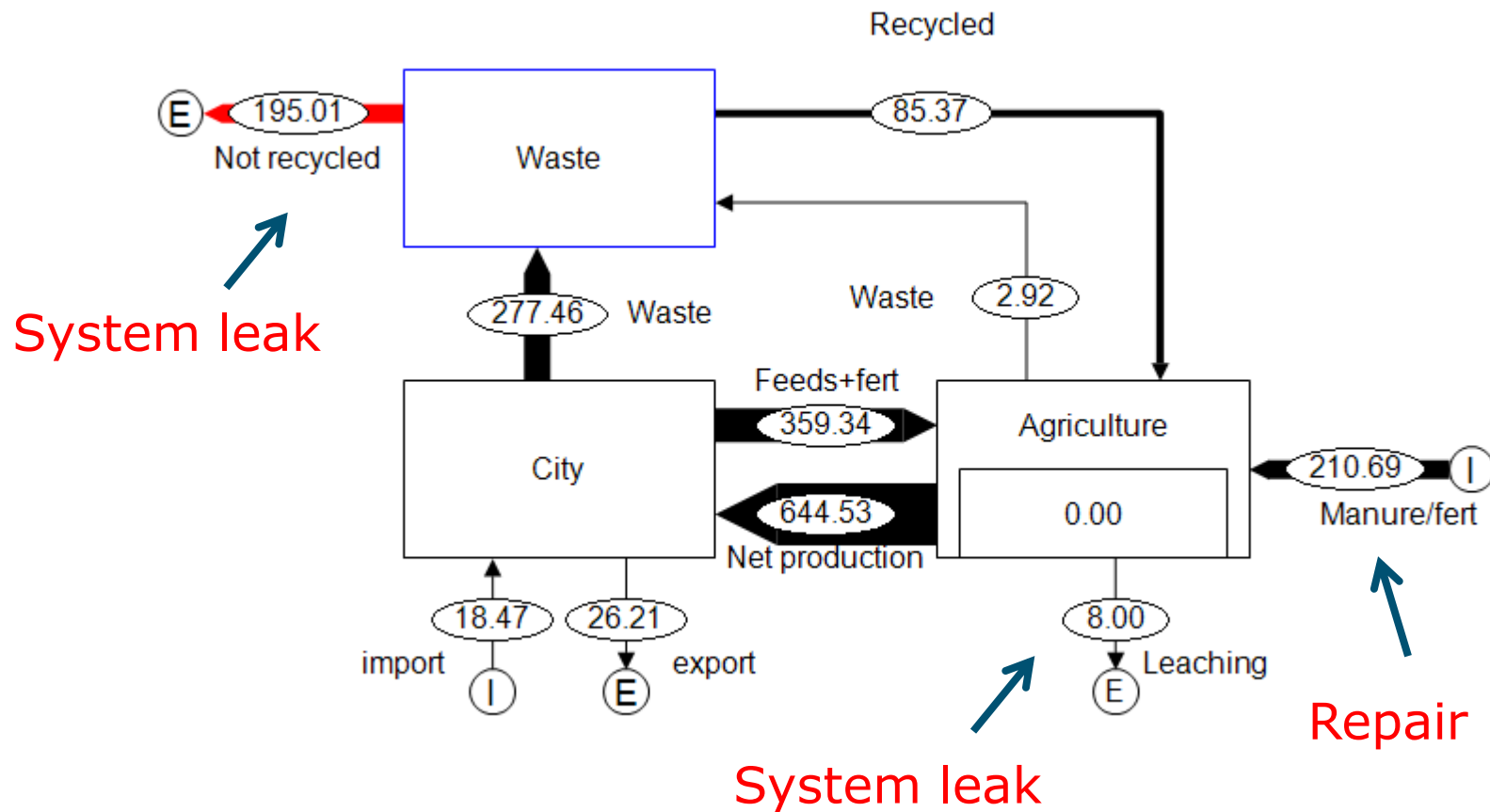

Behoefte landbouwgrond, **Zelfvoorziening**

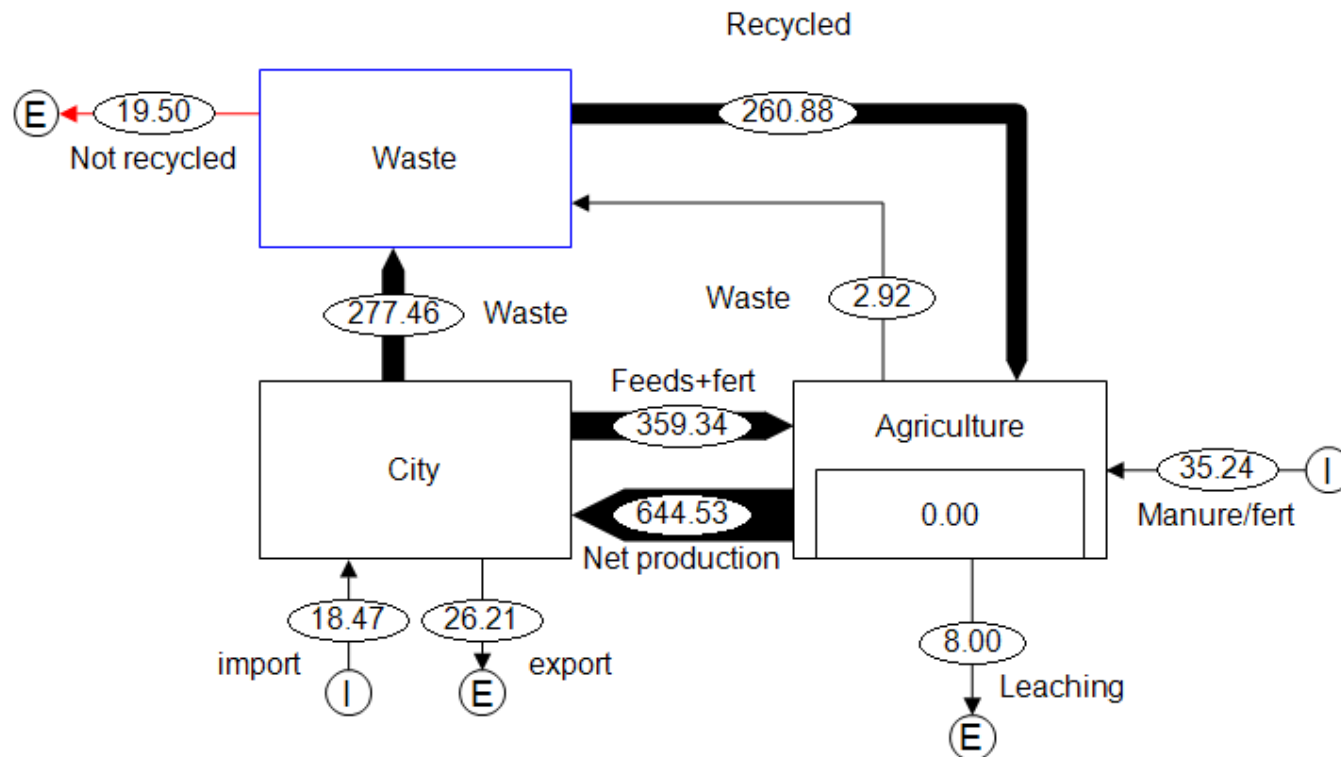
Product	Oppervlak (ha)	Aandeel (%)
Plantaardige producten	3045	
Granen		7%
Fruit, groenten, aardappels		2%
Suiker		2%
Dierlijke producten	24230	
Melk		52%
Vlees		32%
Eieren		4%
Totaal, ha	27275	
Totaal, m²/inwoner	1400	

Scenario Self-sufficient, **limited** recycling waste P

(P-flows in ton P)

Scenario Self-sufficiency, **max** recycling waste P (P flows in ton P)

Current destination of waste P Almere

Ton P

	Agriculture	Incinerated	Environment	<i>Total</i>
Waste water		101	18	119
Solid waste				
Household, retail	31			31
Feed/food industry	54			54
Slaughter waste		54	19	73
Dead animals		3		3
Total	85	158	37	280

Sluiten nutriëntenkringlopen

- Voor P gemakkelijker dan voor N
  - N is mobiel en kan vervluchtigen
  - Huidige methode waterzuivering gebaseerd op verwijdering van N via gasvormige omzettingen
- Gerecyclede P moet vanwege mestoverschot worden geëxporteerd
- Risico's van contaminatie door hergebruik reststromen
- Energieverbruik bij recycling/terugwinning

Welke oplossingsrichtingen in onderzoek

- Verbetering van de kringlopen binnen de landbouw
div projecten (samenwerking akkerbouw en veehouderij,
ruwvoer en bodem, mest vol verwaarden, ...)
- Synergie met broeikasgas/energie vraagstuk ->
PPS kleinschalige bioraffinage, PPS biobased opwerken
mest en digestaat
- Gebruik van reststromen uit de humane sector ->
Ontwerp boerderij van de toekomst - kringloop

Landbouw is toch circulair?

Verbetering circulariteit binnen landbouw systemen

- Meer lokale productie van veevoer
- Meer gebruik van circulaire meststoffen
- Andere samenwerkingen en verdienmodellen tussen de sectoren en met de handel

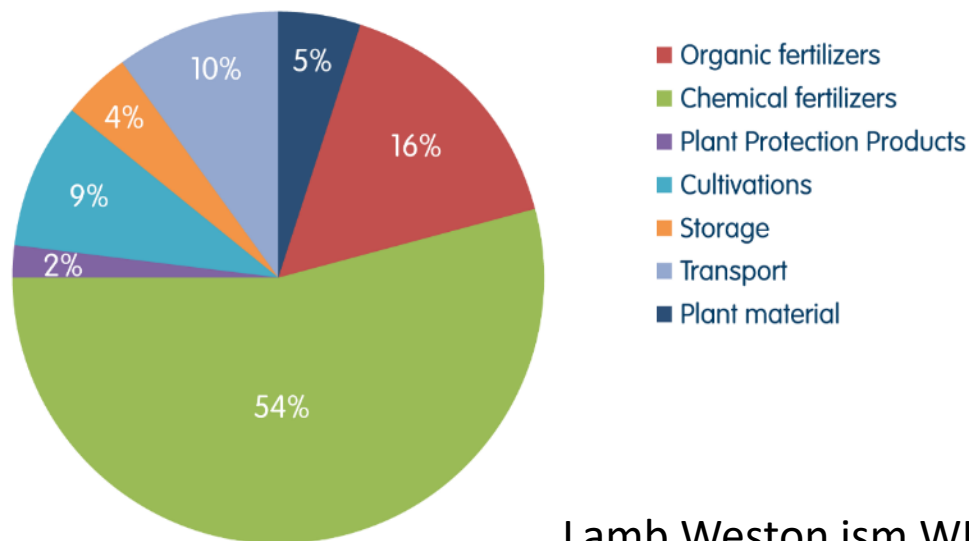

Handel sturen op footprint

- Friesland Campina: o.a. mestvergisting
- Suikerunie: suikerbietvergisting en groen gas productie
- Lamb Weston: o.a. bijsturen foot print van de teelt

Breakdown 2016 Potato Carbon Footprint

Lamb Weston ism WUR

PPS Kleinschalige bioraffinage (afgerond)

Groene grondstoffen: decentrale bioraffinage

Dicht bij de ontstaansbron van biomassa de eerste raffinagestappen.

Grote schaal waar het moet en kleine schaal waar het kan.

Waarom PPS biobased opwerken mest en digestaat?

Huidige situatie

- Mest en digestaat gebruikt voor bemesting velden
- Overschot bewerkt en geexporteerd (kosten/energie)

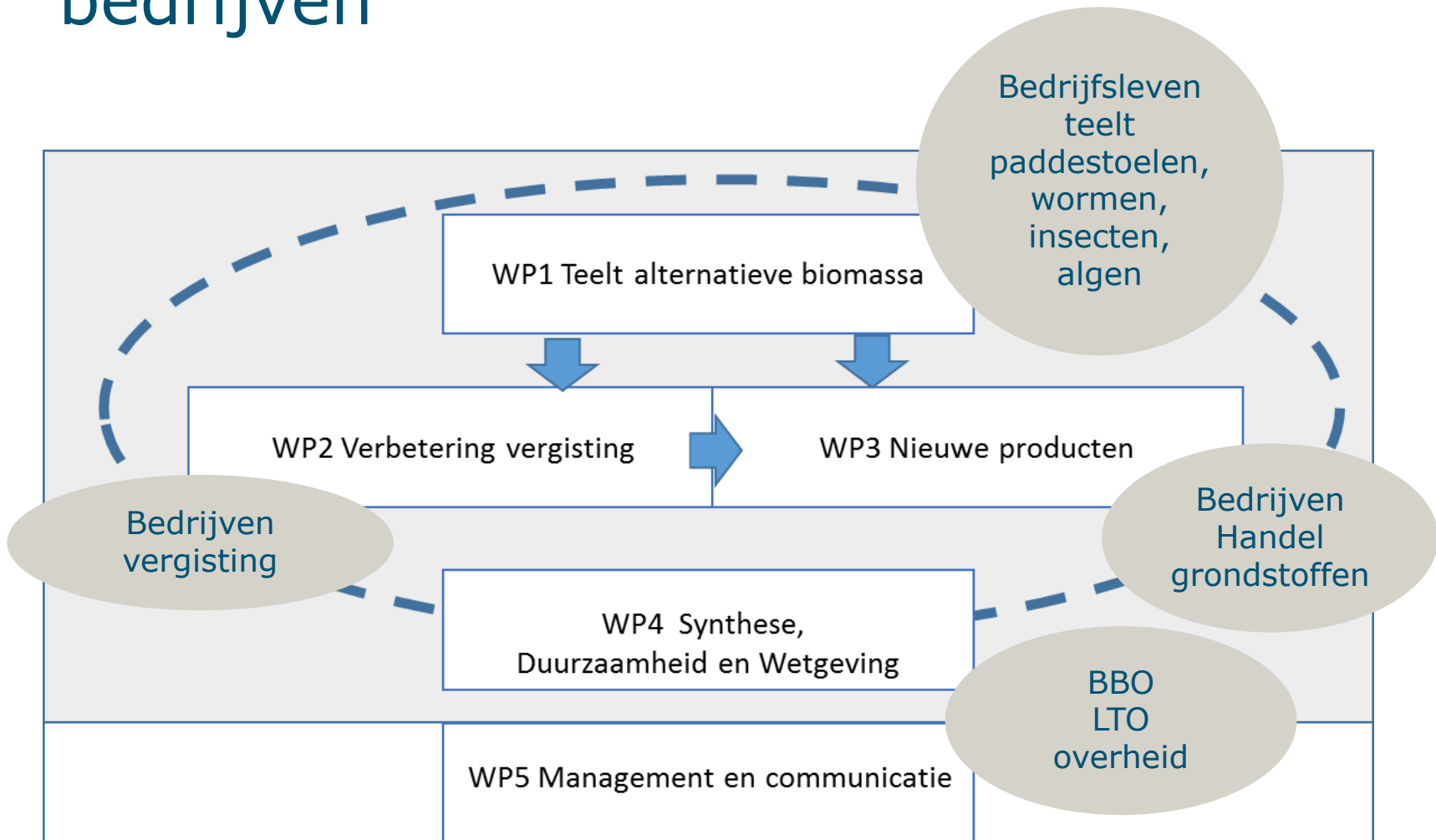
Kunnen we gebruiksmogelijkheden en waarde verhogen?

- Hogere waarde biomassa productie buiten open teelten (productie voer/eiwit, planten stimulanten, biobased materialen)
- Verbeterde mogelijkheden vergisting en bewerking

■ Kunnen we bijdragen aan gezonde voedselsystemen?

- sluiten mineralen cirkels en verminderen GHG emissie

PPS: Werkpakketten Wageningen UR met bedrijven

WP 1 teelt van alternatieve biomassa

- Bewerking van reststromen (mest, digestaat, andere reststromen/inputstromen voor vergisting) m.b.v. organismen waardoor hoeveelheid verminderd en/of een hoogwaardiger nieuw restproduct ontstaat
- Productie van groene grondstoffen

Waarom alternatieve (aquatische) biomassa?

- Mogelijkheid benutting reststromen
- Productie waardevolle massa naast landbouw
- Mogelijkheid terugwinning nutriënten en zuivering water
- Hoge opbrengst/ha eiwit e.a.:
  - ☐ Algen (micro en wieren)
  - ☐ Water planten
  - ☐ Insecten en wormen

Eiwitproductie waterplanten

- Productie op verdunde digestaat
- Raffinage van eiwit (ook uit groene biomassa)

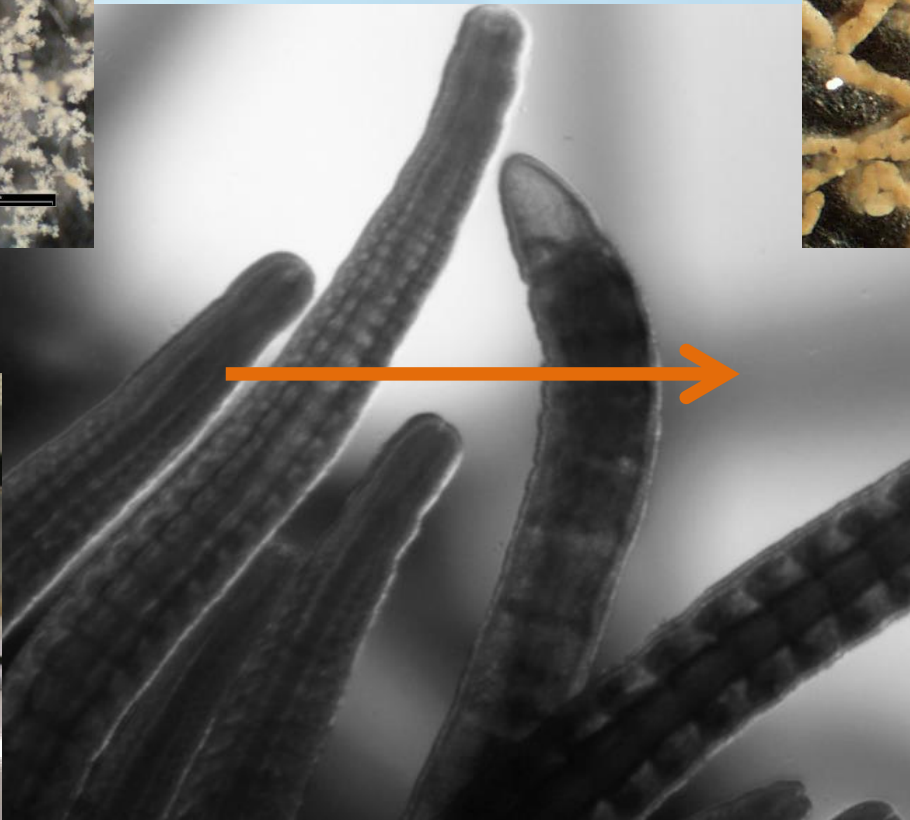
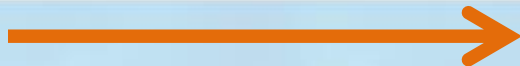
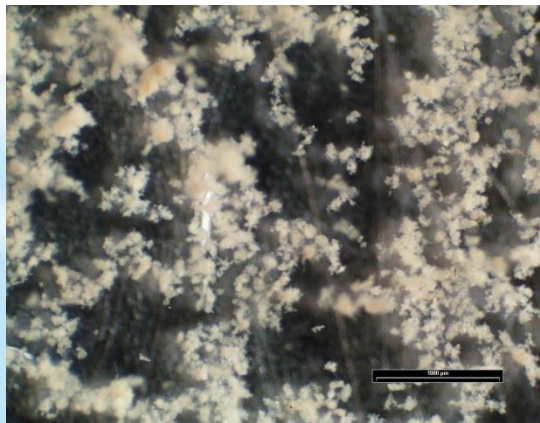

soort	Ton DS/ha/jaar	DS Eiwit/ha/jaar
microalg	8-15	4-8
eendekroos	12-16	2-7
waterhyacint	24-32	3-8
hoornblad	10	2
lisdodde	32	3-5

Sludge reduction/effluent polishing by blackworms

OM	↓ 20-50 %
SVI	↓ 50 %
Worm yield	7-30 %

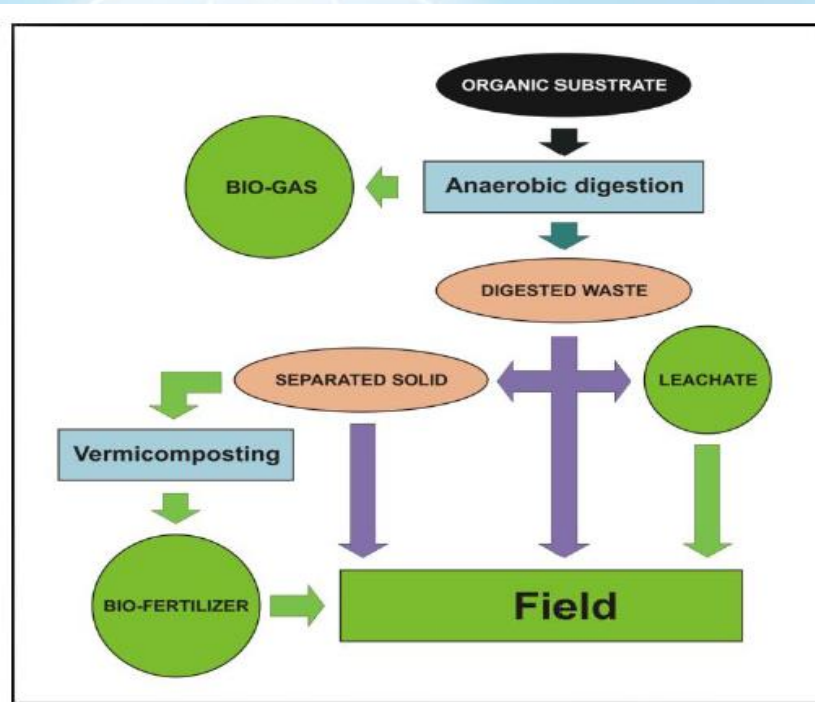

Compostwormen

Compost worms (*E. fetida*) process solid fractions of manure/digestate

Products

1. **Protein-rich worm biomass**
2. **Vermicompost**

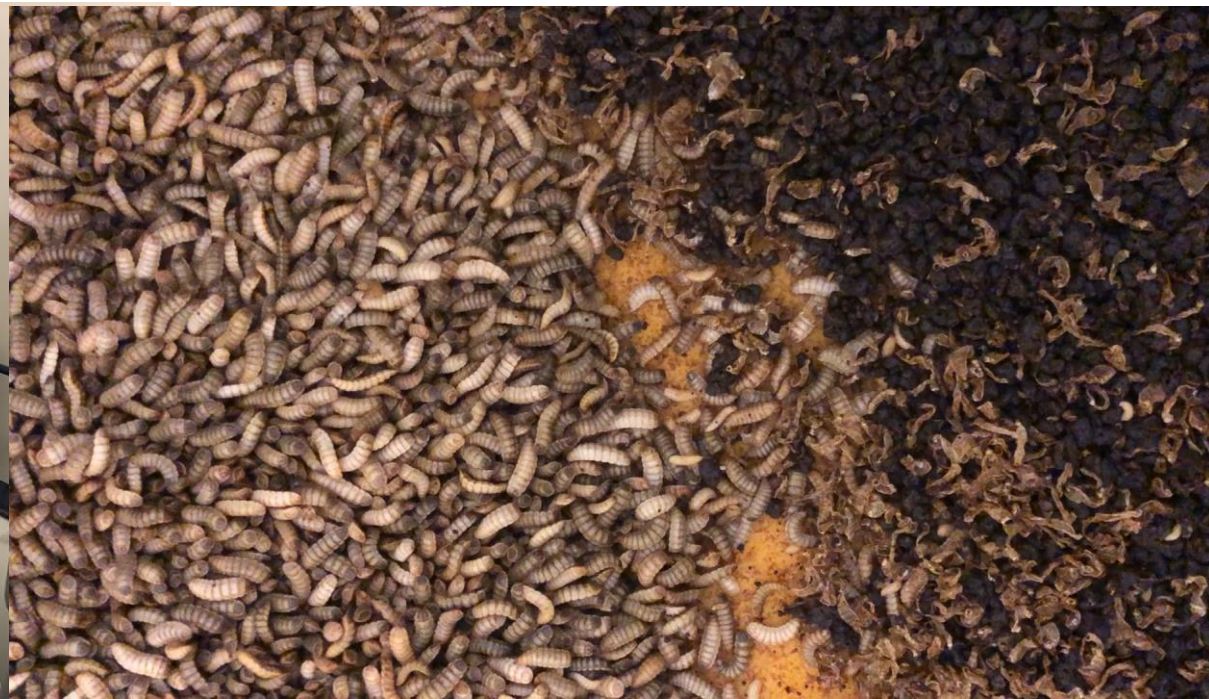
Vermicompost

1. Humic acids ↑
2. pH, C org, C:P and C:N ratio ↓
3. N tot, P available and K exchangeable ↑
4. Pathogens ↓
5. Plant growth regulators ↑
6. Soil structure ↑

Insecten als voer en voor de omzetting van reststromen

WP 2 verbetering vergisting

- Voorbehandelen input voor de vergister zodat het meer biogas opbrengt (doorgroeien met schimmels ,..)
- Gebruik restmateriaal teelt insecten, wormen en paddestoelen om vergisting aan te jagen

Pleurotus ostreatus

Substraat A

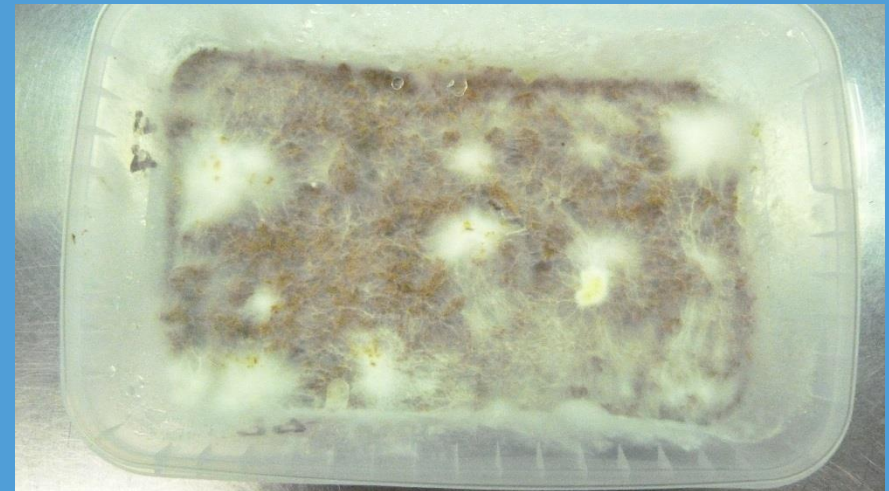
Substraat B

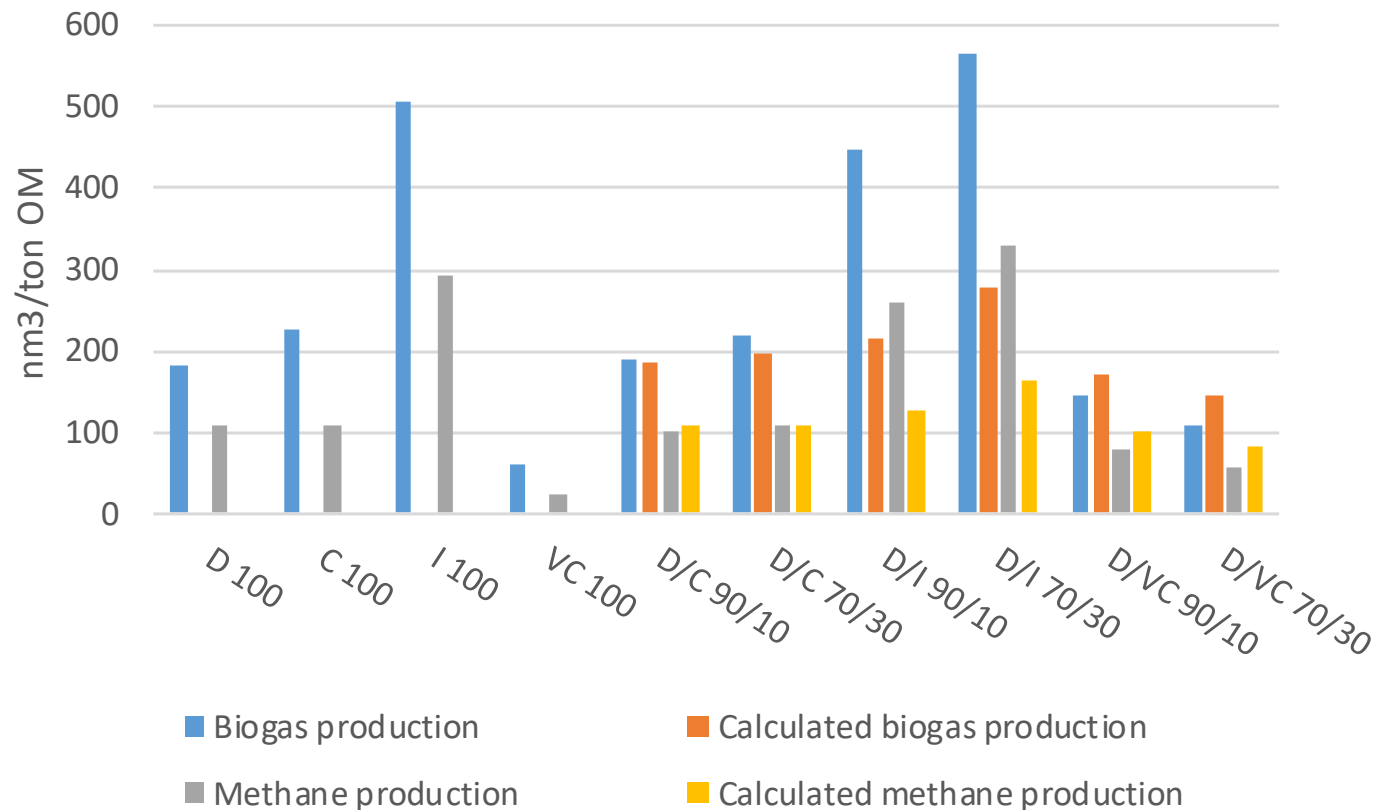
Substraat C

Substraat D

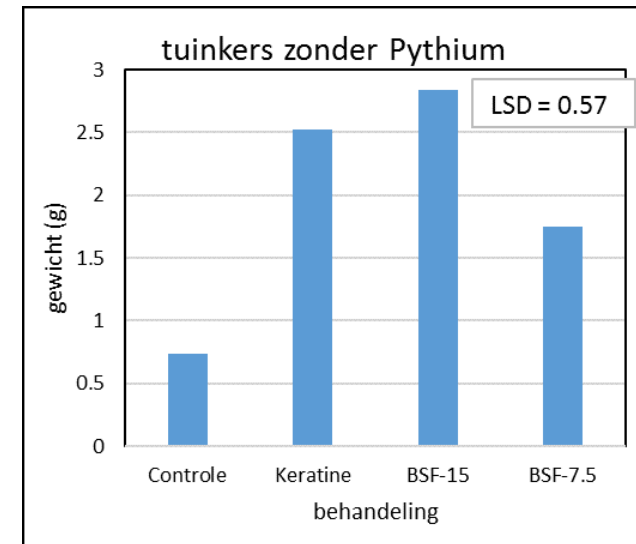
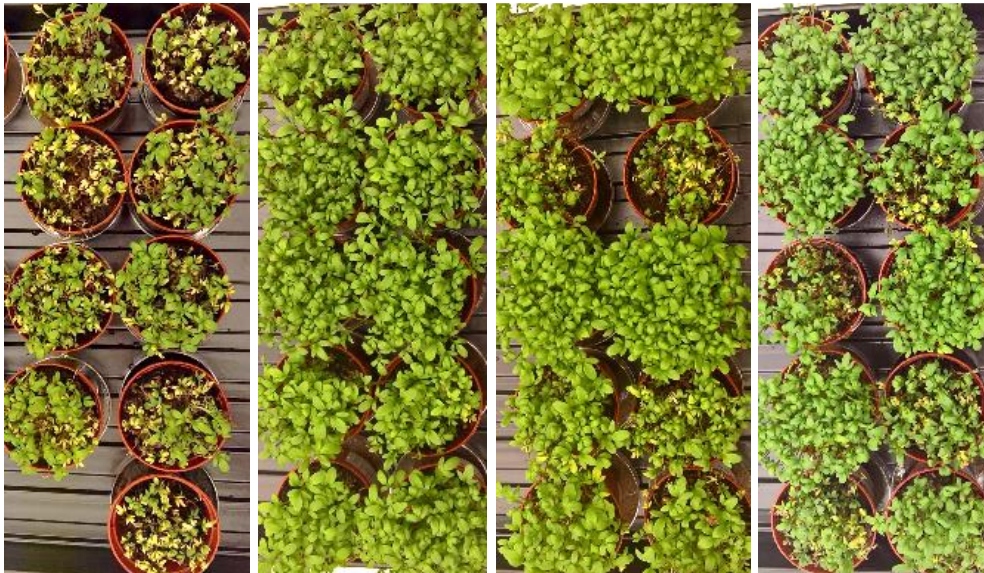
Biogas productie reststromen alternatieve teelten en stimulering vergisting

WP3 Nieuwe producten – Potproef plantweerbaarheid BSF mest

- *Rhizoctonia solani* in suikerbiet, *Pythium ultimum* in tuinkers
- Goede kieming van de zaden en bij tuinkers natuurlijke infectie in de grond bestreden: minder zieke planten
- Hoogste concentratie sterk bemestend effect: meer gewasgroei van tuinkers

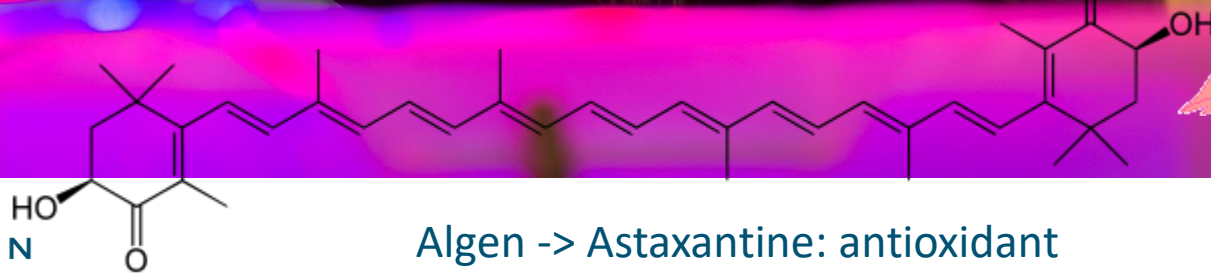

Rapport: Kansen voor algen als grondstof in diervoeders

Marinus van Krimpen, Rommie van der Weide en Joanneke Spruijt
Wageningen UR, ACRRES

Algen -> Astaxanthine: antioxidant

Groene grondstoffen: algen voor (dier)gezondheid

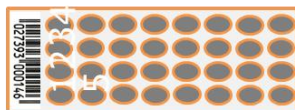
- Samenwerking met LR/CVI
- Test met ACRRRES algen op in vitro darmcel culturen met en zonder E.Coli
- Veel gen respons -> doorontwikkeling?

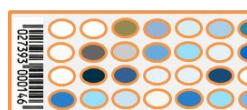
Dominant processes	important genes	Sp2	C2	H2	Sp6	C6	H6	A6
translation	EEF1A1, HSP90B1, DDIT3	x	x		x			x
apoptosis	SPTLC1, ITGB3 , THBS1 , DDIT4, YWHAH	x		x	x			
Tumour necrosis factor (inflammation)	JAG1, MAPK14, CSF2 , CXCL2 , TNFAIP3 , BIRC3, CASP10, CCL20 , CCL2	x			x	x	x	x
Cell motility	ITGB3 , ANXA1 , ITGA6 , ITGAV , TPM1, TPM4	x	x					x

Transcriptional response of cultured porcine intestinal epithelial cells to micro algae extracts in the presence and absence of enterotoxigenic Escherichia coli.

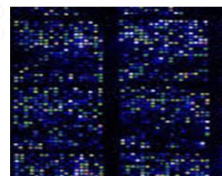
Hulst, Marcel; Weide, Rommie Van der; Hoekman, Arjan; Krimpen, Marinus Van
 Genes & Nutrition 14 (2019)1. - ISSN 1555-8932

+ mRNA

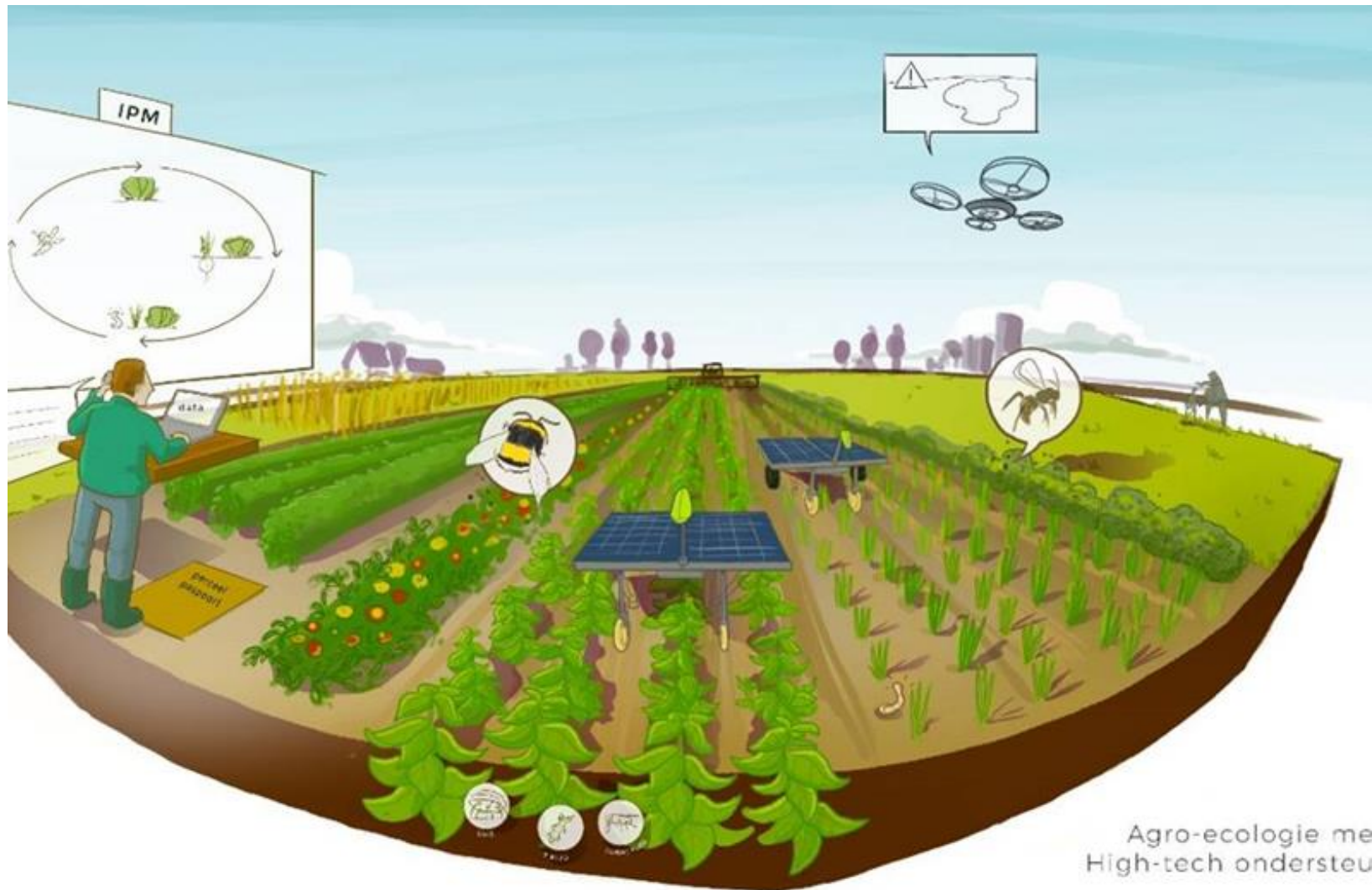

mRNA expression profile provide insight in biological processes induced in cells/tissue
 "Which proteins are active and which are silenced"

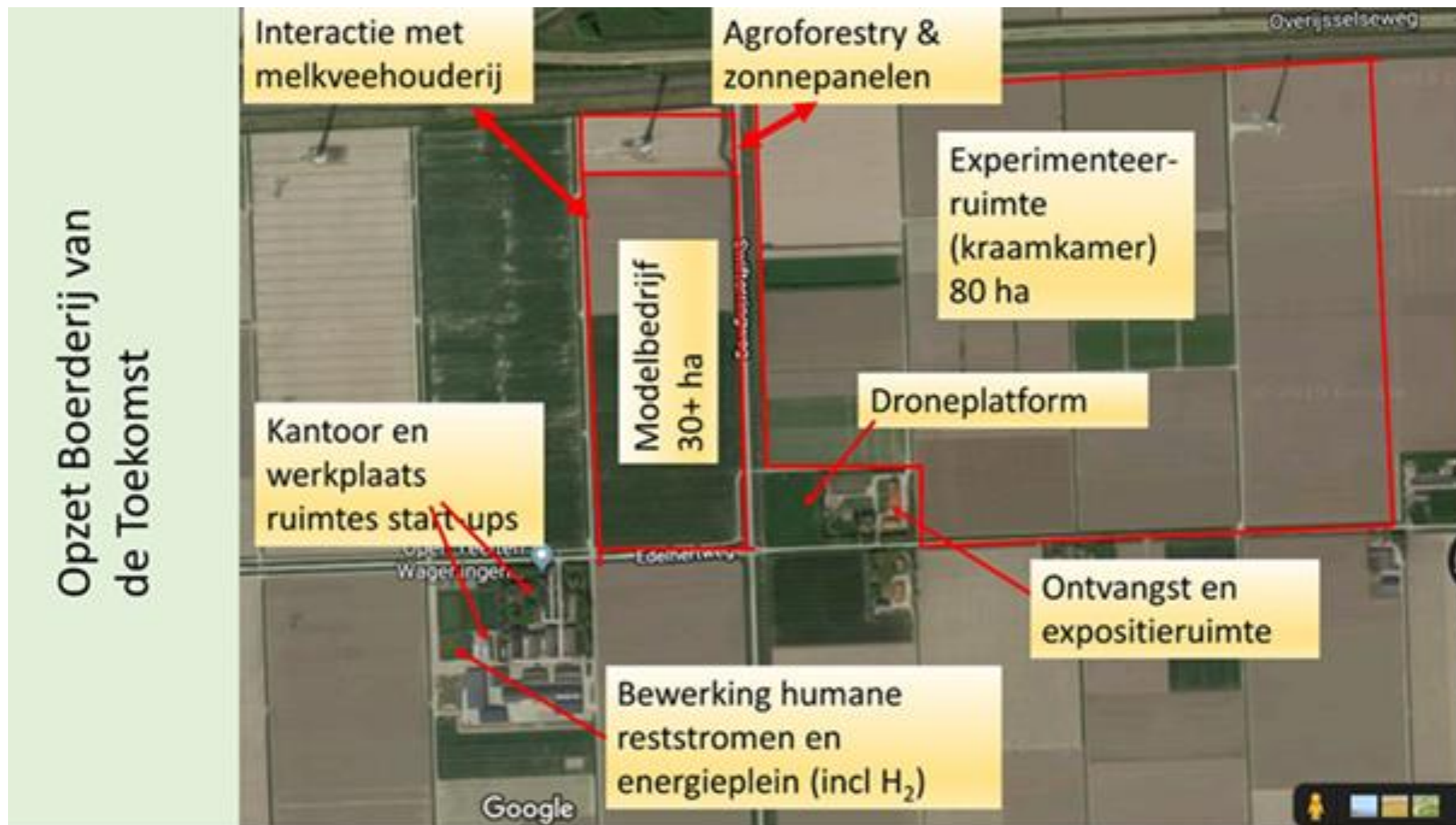

Boerderij van de toekomst

In ontwerp

Uitdagingen

- Wetgeving en risico's
Circulaire economie en 'End of waste discussie'
Risico op proces of product en 'Level playing field'
- Kostprijs verlagen
- Meerwaarde vaststellen en verkopen
- Innovatie, opschaling en communicatie
- Samen?!!

Conclusies

- Huidig nutriëntengebruik in voedselsysteem: lineair
- Voor circulariteit van nutriënten is het vooral belangrijk te kijken naar hergebruik van humane afvalstromen
  - P gemakkelijker dan N
- Diverse organische reststromen kunnen benut worden voor alternatieve teelten waarbij naast lokaal voer ook een beter inzetbare organische reststof ontstaat
- Verbetering van circulariteit kan ook aanpassing van wetgeving vragen

Dank voor uw aandacht!!

